

S. ELŻBIETA ŚLEMP¹

BIBLIOTEKA WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO W PRZEMYŚLU

Początki biblioteki

Początki przemyskiego seminarium, a zarazem biblioteki, sięgają XVII wieku. Erekcji seminarium duchownego diecezji przemyskiej (7 lutego 1687) dokonał bp Jan Zbąski (1677-1688). Prowadzenie tej instytucji biskup powierzył Księżom Misjonarzom św. Wincentego á Paulo². Najpierw seminarzyści i ich wychowawcy mieszkali w domu psalterzystów przy katedrze, dom dla seminarium w obecnym miejscu dopiero budowano³. Pierwszy budynek był jednopiętrowy, z czasem dobudowano drugie piętro i tam, w pomieszczeniu nad kaplicą znajdowała się biblioteka. Z pewnością istniała ona od samego początku, nie znamy jednak dokładnej jej lokalizacji. Nie posiadamy wielu informacji na temat pierwotnej biblioteki. Misjonarze starali się o odpowiedni dobór książek, może sami je na początku przywieźli⁴. Spośród rektorów misjonarskich duże zasługi dla biblio-

¹ Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Przemyślu.

² Ataman, Julian (1985). *Zarys dziejów diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego*. Przemyśl: Kuria Biskupia, s. 25-26 ; Rąb, Jan (1960). Seminarium diecezjalne w Przemyślu pod kierownictwem Księża Misjonarzy (1687-1783). *Nasza Przeszłość* 11, s. 255-264 ; Borcz, Henryk (2003). Archidiecezja przemyska. Zarys dziejów i organizacji. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 79, s. 94-95.

³ Bar, J. (1987). Budynek seminarium duchownego w Przemyślu. Etapy rozbudowy do 1911 roku. *Kronika Diecezji Przemyskiej* 73, nr 5-6, s. 134.

⁴ „Byłoby rzeczą nader interesującą, gdyby można mieć wykaz książek, jakie się znajdowały w tej księżnicy dostępnej każdemu klerykowi, niestety wykazu tego nie posiadamy. Z przypadkowych wzmianek w „*Liber expensarum*” okazuje się, że drogą kupna nabyto *Corpus Juris, Bullarium Benedykta XIV*”. – Kochowski, Wła-

teki położył ks. Michał Kuhn (1747-1761), który „nabył dużo „autorów” przez co znacznie powiększył księgozbiór”⁵. Do naszych czasów zachowała się tylko jedna pozycja z misjonarską, proveniencją (*Congregationis Missionis Domus Priemisiensis*): Tomasza Młodzianowskiego *Kazania i homilie na Niedziele doroczne, także święta uroczystsze...*, Poznań 1681.

Likwidacja seminarium i nieznane losy biblioteki

Z dniem 1 listopada 1783 roku przestały istnieć w zaborze austriackim seminaria diecezjalne, ich miejsce zajęło zależne od władzy świeckiej Seminarium Generalne we Lwowie, gdzie klerycy formowani byli w duchu józefińskim. O szczegółach działania seminarium i programie studiów miała odtąd decydować władza świecka⁶. Budynek seminarium przemyskiego 31 października 1783 r. przejęły władze miejskiego cyrkułu⁷. Rząd austriacki likwidując seminarium, nakazał wywieźć do Lwowa jego bibliotekę. Historycy podają różne wersje o jej losach. Ks. Władysław Kochowski (1872-1917) w swej *Historii Seminarium* pisze w jednym miejscu, że biblioteka została zabrana⁸, a w drugim, stwierdza: „pozostała prawdopodobnie na miejscu (...) łatwo przypuścić, że w przeciągu tego niedługiego czasu przy ówczesnym biurokratycznym traktowaniu każdej sprawy, rozporządzenie rządu nie weszło w życie”⁹. Ks. Kochowski dodaje, że po rozwiązaniu Seminarium Generalnego w roku 1790, strona rządowa nie wspomina o zwrocie biblioteki, a biskup o nią się nie upomina¹⁰. Stan księgozbioru nie potwierdza tej teorii, gdyż w starodrukach jest tylko jedna (wymieniona wyżej) pozycja z proveniencją przemyskich misjonarzy, książki zaś seminaryjne

dysław (przed 1917). *Historia seminarium Duch[ownego] ob[rządku] łac[ińskiego] w Przemysłu [1687-1895]*. Przemysł [przed r. 1917], [maszynopis, Biblioteka Seminarium Duchownego w Przemysłu, dalej: BSDPrz], s. 298, s. 74-75 ; por. Rąb, Jan (1960), s. 286, 337.

⁵ Kochowski, Władysław (przed 1917), s. 85.

⁶ Śliwa, Tadeusz (1970). Reaktywowanie diecezjalnego seminarium duchownego w Przemysłu w 1819 r. *Kronika Diecezji Przemyskiej* 56, z. 1, s. 25.

⁷ Rąb, Jan (1960), s. 356.

⁸ Kochowski, Władysław (przed 1917), s. 74-75.

⁹ Ibidem, s. 298 ; Rąb, Jan (1976). *Historia Seminarium Duchownego w dziejach diecezji przemyskiej do roku 1946*. Iwonicz Zdrój, (maszynopis BSDPrz), s. 52.

¹⁰ Kochowski, Władysław (przed 1917). *Historia seminarium...*, s. 298.

pochodzą z czasów późniejszych. Ks. Julian Ataman (1906-1989) stwierdza, że biblioteka „*podzieliła los seminarium – została zamknięta; co się z nią stało konkretnie nie wiadomo*”¹¹, natomiast ks. Jan Rąb (1919-1989) w jednym z opracowań pisze, że została przez rząd zabrana¹², a w innym, że pozostała w Przemyślu¹³.

Budynek seminarium po jego likwidacji przez jakiś czas używały władze cyrkułu przemyskiego, potem na skutek starań biskupa Antoniego Betańskiego (1783-1786), własność budynku przywrócono diecezji i urządzono w nim dom dla kleryków przygotowujących się bezpośrednio do święceń (Dom Prezbiterialny). Trzeba było jeszcze prawie dwudziestu lat aby ponownie (za bpa Gołaszewskiego, 1786-1824), zaczęło funkcjonować tu seminarium, już pod kierunkiem księży diecezjalnych. W dniu 25 listopada 1819 roku po 36 latach przerwy nastąpiło uroczyste otwarcie seminarium i studium teologicznego w Przemyślu¹⁴.

Rozwój biblioteki po reaktywowaniu seminarium w 1819 roku

Ksiądz Kochowski pisze: „*ożywiły się więc stare mury naszego seminarium. Zabrzmiała pieśń i odezwała się modlitwa w pustej od lat niemal czterdziestu kaplicy i snuć się zaczęła, brutalnie przzerwana, nić wychowania przyszłych kapłanów*”¹⁵. Z czasem przystąpiono do porządkowania biblioteki. Wydzielono i wyniesiono z budynku seminarium część złożonej tu biblioteki kapitulnej (księgozbiór po kanoniku Szymonie Alojzym Primickim) i rozpoczęto tworzyć niejako od nowa seminaryjną bibliotekę, przy finansowej pomocy, ale i kontroli rządu austriackiego. Na jego żądanie sporządzano co jakiś czas spisy książek i katalogi¹⁶. Niestety te spisy nie przechowały się w archiwum seminaryjnym.

Późniejsza wzmianka o katalogach pochodzi z roku 1892. Kleryk prowadzący kronikę seminarium poinformował: „*w tym roku uporządkowano bibliotekę seminarzycką i sporządzono katalogi. Główna*

¹¹ Ataman, Julian (1985), s. 49.

¹² Rąb, Jan (1960), s. 337, 356.

¹³ Rąb, Jan (1979). *Diecezja przemyska w latach 1939 – 1951*. Iwonicz Zdrój [maszynopis BSDPrz], s. 127.

¹⁴ Śliwa, Tadeusz (1970), s. 30; Kochowski, Władysław (przed 1917), s. 193.

¹⁵ *Ibidem*, s. 193.

¹⁶ *Ibidem*, s. 299.

w tym zasługa kolegi Tokarskiego, bibliotekarza, który przy pomocy kolegów z wszystkich lat pracą tą najwięcej się zajmował”¹⁷. Także i te katalogi nie istnieją. Zostały prawdopodobnie zniszczone z częścią archiwaliów seminaryjnych w czasie II wojny. W roku 1898/1899 prowadzono rozbudowę seminaryjnego gmachu i przebudowę kaplicy. Z tego powodu trzeba było przenieść na jakiś czas bibliotekę i z powrotem ją uporządkować, co klerycy pod kierunkiem ks. Teofila Łękawskiego (1834-1923)¹⁸ zrobili z wielkim nakładem pracy¹⁹. Oprócz biblioteki istniała czytelnia, którą w czasie remontu zamieniono na kaplicę, a później pełniła równocześnie funkcję auli.

Obok celowych zakupów źródłem nabycia książek były dary i zapisy biskupów i księży. I tak część swego księgozbioru przeznaczył dla biblioteki seminarium bp Franciszek Ksawery Zachariasiewicz, ks. Jan Frączek, ks. Julian Leszczyński, ks. Juliusz Paszyński, ks. Teofil Łękawski i wielu innych. Natomiast za ofiary księży z diecezji zakupiono staraniem rektora ks. Marcina Skwierczyńskiego (+1895) w 2 połowie XIX wieku komplet wydawnictw J. P. Migne’a, przede wszystkim dzieło: *Patrologiae cursus completus, series latina, series graeca*²⁰. Kronikarz seminaryjny zaznaczył, że ten zbiór, „na całym świecie jest tylko w dwóch egzemplarzach w całości

¹⁷ Kronika Seminarium Duchownego obrządku łacińskiego w Przemyślu. 1888-1904 [rękopis w Archiwum Seminarium Duchownego w Przemyślu, dalej: KS 1] s. 28.

¹⁸ Ks. rektor Teofil Łękawski był najpierw długoletnim wykładowcą i Dyrektorem szkoły klasztornej PP. Benedyktynek w Przemyślu oraz założycielem Żeńskiego Seminarium Nauczycielskiego. Następnie był wice rektorem i rektorem oraz profesorem katechetyki, pedagogiki, dydaktyki i psychologii wychowawczej w przemyskim Seminarium Duchownym. Opracował podręcznik do katechetyki „Przewodnik dla katechetów”, Przemyśl 1914-196. – Kumor, Bolesław (1982). Łękawski Teofil Karol. W: Wyczawski, Hieronim E. red. (1982). *Słownik polskich teologów katolickich*. T. 2. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, s. 567-568.

¹⁹ „Szczególnie uznanie należy się kolegom: Jaroszowi, Trzynie (...), którzy podjęli się ciężkiej pracy wraz z bibliotekarzem kol. Żukowskim tj. uporządkowanie biblioteki nad kaplicą, która z powodu przenoszenia była zupełnie nieuporządkowana (...) prawie całą bibliotekę przyprowadzili do porządnego stanu”. – Ibidem, s. 132-133 ; por. Jastrzębski, M. Ks. Teofil. Łękawski. Rektor Seminarium Duchownego w Przemyślu 1834-1923 [maszynopis BSDPrz], s. 38.

²⁰ Kochowski, Władysław (przed 1917), s. 300.

tj. w naszej bibliotece i w bibliotece paryskiej”²¹. Wszystkie te dzieła w czasie okupacji sowieckiej uległy całkowitemu rozproszeniu, pozostały pojedyncze egzemplarze i to raczej z dubletów, albo darów.

Biblioteka seminaryjna była przedmiotem wielkiej troski bpa Józefa Sebastiana Pelczara (1899-1924). O bibliotekach ogólnie pisał w dziełku „*Urządzenie seminariów duchownych w Polsce*” (Przemysł 1919), a o seminaryjną we własnej diecezji troszczył się poprzez zalecenia podawane w czasie konferencji z Księżmi Profesorami: „*ponieważ do prac w seminariach niezbędne są dzieła, jakie w poszczególnych działach teologii dotychczas się ukazały, a biblioteka seminarzycka nowszych dzieł prawie nie posiada, więc ks. Biskup przyrzeka uzupełnić te braki w bibliotece, polecając Księżom Profesorom, aby każdy ze swojego przedmiotu, przedstawił wykaz książek, w jakie wypadaloby zaopatrzyć bibliotekę seminarzycką i aby uczniów swoich zaznajamiali z literaturą poszczególnych przedmiotów*”²².

Ks. rektor Teofil Łękawski zorganizował odrębny księgozbiór służący wykładowcom, z pieczętą: *Proprietas Collegii Professorum s. Theologiae r. l. Premisliae*²³. Po I wojnie opiekowali się nim Profesorowie seminarium, najpierw ks. Eugeniusz Żukowski, a od lat trzydziestych do wybuchu II wojny ks. Piotr Federkiewicz²⁴.

Losy biblioteki w czasie I wojny światowej i jej dalszy rozwój

Z wybuchem I wojny światowej budynek seminarium zajęło wojsko austriackie i umieściło w nim punkt rekrutacyjny²⁵. Musiało się

²¹ Kronika Seminarium Duchownego 1905-1920 (rękopis, Archiwum Seminarium Duchownego w Przemyślu, dalej: KS 2) s. 295. W tej samej Kronice kleryk podaje wiadomość, że w roku 1902 ks. rektor Łękawski wysłał zbywające tomy patrologii Migne’a do Krakowa dla kard. Puzyny w liczbie 800 (!) egzemplarzy. – s. 197.

²² *Kronika Diecezji Przemyskiej* 2 (1902), z. 11, s. 440.

²³ „*Należy też wspomnieć o bibliotece Księży Profesorów, którą w tym roku (1902) zakupił także Najprzew. ks. Rektor, a która jest wyposażona w najpoważniejsze dzieła światowe*” KS 1, s. 213.

²⁴ *Elenchus cleri dioeceseos rit. lat. premisliensis. Premisliae* 1921, s. 10 ; *Schematismus universi venerabilis cleri dioecesis rit. lat. premisliensis. Premisliae* 1933, s. 22, 1938, s. 21 [Tytuły *Elenchus, Schematismus, Rocznik Diecezji Przemyskiej* lub obecnie *Rocznik Archidiecezji Przemyskiej* dotyczą tego samego dzieła, którego nazwy kolejno się zmieniały. Tu wszystkie obejmuje się skrótem: RDP].

²⁵ KS 2, s. 237.

tu zmieścić ok. 1,5 tysiąca ludzi, którzy zajęli wszystkie sale i korytarze²⁶. Píše seminaryjny kronikarz: „*W takich warunkach znalazły się w niebezpieczeństwie szafy z książkami na drugim piętrze, trzeba więc było zająć się przeniesieniem ich do dwóch dawnych sal wykładowych na parterze, co w praktyce nie okazało się bardzo trudne, bo pan kapral wydelegował kilkunastu żołnierzy*”²⁷. Nie tylko książki z korytarzy, ale potem zniesiono książki z głównego pomieszczenia biblioteki oraz z czytelnicy do tych dwóch sal na parterze. Pozostały one tam nadal, gdy w czasie oblężenia Przemyśla w latach 1914-1915 urządzono w seminarium szpital wojskowy i duże sale potrzebne były dla chorych. Stąd też rozpoczynając rok szkolny 1915/1916 klerycy musieli uporządkować budynek i książki przenieść na pierwotne miejsce²⁸.

Z relacji kronikarza znamy liczbę ówczesnego księgozbioru: 8 284 dzieł. Według niego niewiele było książek nowszych. Natomiast wiele było: „*starych kazań, czasopism, komentarzy, antyków, manuskryptów i książek starych (osobny dział bez znaku – zresztą bardzo cenny)*”²⁹. Z rokiem 1915 łączy się znaczne powiększenie biblioteki, bowiem w październiku tego roku rektor, ks. Teofil Łękawski ofiarował swoje zbiory dla biblioteki seminaryjnej. Znalazło się tam wiele cennych pozycji, a zwłaszcza, co podkreśla kronikarz, nowych. Główny zrąb tej biblioteki stanowiło 6 228 dzieł w 10 627 tomach. Prócz tego była osobna biblioteka katechetyczna, przeznaczona dla katechetów wyjeżdżających nauczać na wioski oraz dla alumnów kursu IV „*pastoralistów*”, przygotowujących się bezpośrednio do katechezy. Składały się na nią: podręczniki, katechizmy, dzieła biblijne, historyczne, egzorty, obrazy biblijne, mapy i inne pomoce³⁰. Książki darowane przez rektora Łękawskiego posiadały sygnaturę i znak działu oraz pieczętkę *Biblioteka Sem[inarium] Duch[ownego] ob[rządku] łac[ińskiego] im[ienia]. ks. inf. T. Łękawskiego w Przemyślu*³¹.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem, s. 238.

²⁸ Ibidem, s. 287-288.

²⁹ Ibidem, s. 295.

³⁰ Ibidem, s. 296.

³¹ Ibidem, s. 298; por. Jastrzębski, M. *Ks. Teofil Łękawski...* [maszynopis], s. 40.

Istniał wówczas nie opisany, ale złożony osobno księgozbiór po zmarłym ks. Julianie Leszczyńskim (1818-1880). Kapłan ten chciał cenny i umiejętnie zbierany dorobek swego życia przeznaczyć na cele publiczne³², jednak na skutek choroby musiał go sprzedać na leczenie. Część wykupił jego przyjaciel, ks. Marian Podgórski i przekazał bibliotece³³. Zbiór ten posiadał pieczętkę *Biblioteka Sem[inarium] Duch[ownego] ob[rządu] łac[ińskiego] im[ienia] ks. J. Leszczyńskiego w Przemyślu*. Ks. Ataman opisując przedwojenny stan biblioteki zaznacza, że istniał tam „ciekawy zbiór sztychów po ks. J. Leszczyńskim”³⁴. Wspomina o nim zapewne Edward Chwalewik, gdy pisze, że biblioteka seminarium posiada „bogaty zbiór sztychów i reprodukcji”³⁵. Z tego zbioru prawie nic się nie zachowało.

W tym czasie na pomieszczenia biblioteki składały się: sala nad kaplicą, sala na II piętrze, z powodu zimna zwana „Sybirem”, dwie sale na I piętrze (tu prawdopodobnie była biblioteka ks. Łękawskiego zawarta w 25 szafach), pomieszczenie na nowym skrzydle I piętra obok kancelarii ks. Rektora dla biblioteki katechetycznej i jakaś sala z księgozbiorem ks. Leszczyńskiego³⁶. Ks. rektor Teofil Łękawski podany jest jako opiekun biblioteki seminaryjnej dopiero w roczniku diecezjalnym z roku 1921 (wcześniej nie ma wzmianki o kustoszach zbiorów)³⁷. Z kroniki seminarium wiadomo, że on jako rektor pilnował przeprowadzki biblioteki w czasie remontu i postarał się w roku 1903 o nowe szafy na książki³⁸. Ks. Łękawski był prawdopodobnie opiekunem biblioteki także wcześniej jako wicerektor (1888-1895). Kronika z roku 1892 podaje: „założył ks. vice-Rektor nową bibliote-

³² Podgórski, M. (1886). *Kilka wspomnień o ks. Julianie Leszczyńskim Proboszczu Wielowiejskim*. Rzeszów, s. 62-63. Pozycja ta zawiera wykaz działów i opis biblioteki ks. Leszczyńskiego.

³³ Ibidem, s. 65 ; KS 2, s. 328.

³⁴ Ataman, Julian (1985), s. 90.

³⁵ Chwalewik, Edward (1927). *Zbiory polskie : archiwa, biblioteki, gabinety, galerie, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie w porządku alfabetycznym według miejscowości ułożone. T. 2: N-Ż*. Warszawa; Kraków: Wydaw. J. Mortkowicza, Towarzystwo Wydawnicze w Warszawie, s. 125.

³⁶ KS 2, s. 297-298.

³⁷ RDP, 1921, s. 10.

³⁸ KS 2, s. 235.

kę ascetyczną, dotychczasowa bowiem była zbyt niedostateczną. Zarządzać nią będzie ks. spirytualny”[ojciec duchowny]³⁹.

Jeden z kleryków pełnił urząd bibliotekarza. Do pomocy miał młodszych kolegów, a w szczególnych sytuacjach mógł liczyć na pomoc ochotników. Po śmierci rektora Łękawskiego (1923) aż do wybuchu II wojny, biblioteką opiekował się wicerektor, ks. Władysław Matyka (1886-1954). Przy pomocy alumnów porządkował i katalogował zbiory. W *Kronice Diecezji Przemyskiej* pojawiały się jego napomnienia do księży z diecezji, aby oddawali książki wypożyczone z seminarium⁴⁰. Klerycy na ogół nie korzystali bezpośrednio z biblioteki. Do bieżącej nauki służyły im podręczniki i skrypty wypożyczone przez „Bratnią Pomoc”. W wyjątkowych wypadkach korzystali z pośrednictwa kleryka bibliotekarza, który wypożyczał potrzebną książkę⁴¹.

Biblioteka seminarium została opisana przez bibliotekarza TPN, Józefa Kupkę w referacie wygłoszonym na Zjeździe Związku Muzeów Polskich w Przemyślu 19. 09. 1932 i wydrukowanym w „*Tygodniku Przemyskim*”. Nie wszystkie podane tam fakty są zgodne z rzeczywistością, autor miesza bibliotekę seminaryjną z biblioteką przy Kolegium jezuitów, lub późniejszą biblioteką diecezjalną. Możemy się jednak dowiedzieć, że w tym czasie biblioteka zajmowała poza salą nad kaplicą jeszcze sześć pomieszczeń (trzeba było rozlokować zbiory z powodu zarysowania się stropu). Kupka podkreślając pracowitość dyrektora ks. Matyki zaznacza, że dzięki niemu istnieje katalog czasopism, a kartkowy katalog książek jest na ukończeniu. Wymienia też i charakteryzuje specjalistyczne zbiory po ks. Leszczyńskim i ks. Łękawskim. Jeżeli chodzi o liczbę zbiorów, Kupka podaje: 24 000 dzieł w 33 500 tomach⁴². Można przyjąć, że przed II wojną biblioteka liczyła ok. 40 000 pozycji bibliotecznych⁴³.

³⁹ KS 1, s. 33.

⁴⁰ *Kronika Diecezji Przemyskiej* 1923, s. 106 ; 1924, z. 1-2, s. 27-28.

⁴¹ Relacja ks. Jana Jakubczyka i ks. Józefa Sondejka.

⁴² Kupka, Józef (1932). Zbiory naukowe w Przemyślu. *Tygodnik Przemyski* nr 46, s. 2.

⁴³ Śliwa, Tadeusz (1989/1990). Ks. Julian Ataman (1906-1989) *Premislia Christiana* 3, s. 315. Inni autorzy podają szacunkową liczbę 30 000 (J. Rąb, J. Ataman, A. Szal). Rozbieżność wiąże się z brakiem dokumentacji (zniszczeniu uległo Archiwum Seminarium, inwentarze i wyposażenie biblioteki), ale też z różnym sposobem

Rozproszenie księgozbioru w czasie II wojny światowej

W czasie II wojny światowej Przemysł znalazł się pod okupacją niemiecką i sowiecką. Budynek seminarium najpierw był schronieniem dla uchodźców⁴⁴, potem zajęło go wojsko sowieckie, następnie Niemcy umieścili w nim szpital wojenny, potem znów wrócili sowieci, w końcu stacjonowało w nim wojsko polskie i polscy uchodźcy⁴⁵. W tym tragicznym czasie biblioteka uległa zupełnej dezorganizacji, książki były celowo niszczone, sprzedawane na makulaturę lub używane na opał.

Już na początku okupacji sowieckiej (listopad 1939) żołnierze radzieccy wkroczyli na teren seminarium. Początkowo obiecali uszanować i opieczetować kaplicę i bibliotekę. Książki polecili złożyć w kaplicy i w sali nad kaplicą. W świetle relacji kleroika Siedleckiego, przytoczonej przez ks. Michała Jastrzębskiego (1902-1993) przenoszenie książek rozpoczęło 9 grudnia 1939 r. Świadczy o tym wyznanie tego kleroika „*Wczoraj odprawiła się ostania Msza św. o Niepokalanym Poczęciu NMP. Rok temu po raz pierwszy w życiu wszedłem w sutannie w mury tej kaplicy, a dzisiaj... co za kontrast*”⁴⁶. Książki znosili klerycy: Franciszek Siedlecki, Tadeusz Kielar i Zygmunt Rydz. Z księży obecny był przy tym ks. Jan Balicki⁴⁷. Ks. Jastrzębski informuje, że „*pewne tomy z biblioteki seminarzyckiej oddał ks. prof. Ataman wcześniej na przechowanie do miejskiego Muzeum*”⁴⁸.

Od grudnia 1939 do czerwca 1941 roku urządzono w budynku seminarium szkołę wojskową. Nie spełniono obietnicy o uszanowaniu kaplicy i książek. Kaplicę sprofanowano, ołtarz i konfesjonały porąbano, książki używano na opał. Jakaś partia książek (na przeło-

liczenia, według liczby dzieł, albo woluminów. Wspomniano też o kilku pomieszczeniach biblioteki (wspomniana *Biblioteka Profesorska, Biblioteka Katechetyczna, Czytelnia*), nie wiadomo, czy podawane liczby odnoszą się do całości zbiorów, czy tylko do tych w głównym pomieszczeniu.

⁴⁴ Jastrzębski, Michał (1977). *Kronika Seminarium Duchownego Diecezji Przemyskiej w Brzozowie obejmująca okres od 1 IX 1939 r. do 27 VI 1946 r.* Przemysł [maszynopis BSDPrz], s. 8 ; Niemiec, Jan (1997). *Przemyskie seminarium duchowne w Brzozowie 1939-1946. Studia Rzeszowskie 4*, s. 63-64.

⁴⁵ Rąb, Jan (1979), s. 89.

⁴⁶ Jastrzębski, Michał (1977), s. 9.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*, s. 10.

mie 1939 i 1940 r.) została zabrana przez różnych jej miłośników, jak o tym wspomina Przemysław Bystrzycki⁴⁹. Wreszcie pozostałe książki przewieziono najpierw do domu Kapituły, a potem do gmachu Muzeum TPN⁵⁰. Wywózka książek z seminarium nastąpiła z polecenia sowieckich władz okupacyjnych, według wspomnień Jana Smółki (1882-1946), w maju i w czerwcu 1940 roku. Jak wyżej wspomniano, były one złożone w kaplicy, a teraz sowieci chcieli w niej urządzić salę ćwiczeń. Zwożono więc książki na podwórze szkoły w pobliżu Muzeum TPN, przy ul. Władycze 7. Zasłużony dla ratowania przemyskich zbiorów pracownik tegoż Muzeum, Adam Leśniak (+1943) włączył się do selekcji zbiorów, którą przeprowadzali naślani przez sowietów urzędnicy. Według ich zaleceń część książek miała pozostać w bibliotece TPN, część pójść do ścisłej cenzury, a część na makulaturę. Zdając sobie sprawę z wartości zbiorów, Leśniak z synem Romanem starał się największą ich część wydzielić do biblioteki TPN, a część udało się im pod osłoną nocy wynieść do sąsiadującej z Muzeum szopy⁵¹.

Zupełnie inaczej przedstawił tę sytuację członek Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Zygmunt Felczyński, w artykule pisanym w 1979 r. Określił on obecność radzieckich okupantów i ich zajęcie się zbiorami jako „ochronę”. Opisując zaś działalność Towarzystwa po wojnie, relacjonował, że biblioteka TPN „przekazała zdeponowane w niej księgozbiory 33 tys. 500 tomów Bibliotece Seminarium Du-

⁴⁹ „Poszliśmy z Józkiem na chybił trafił. (...) Przy wejściu nie dostrzeżliśmy straży. Długim korytarzem, mimo woli na palcach. Minęło nas dwóch czy trzech mundurowych. Przed drzwiami straciliśmy oddech, bo trochę o rzeczy samej już wiedzieliśmy: inkunabuły, starodruki, pięknie iluminowane pergaminy, książki oprawione w skórę, z metalowymi skuwkami na rogach. Zaścielały kaplicę do wysokości otwartą. Obecni mieszkańcy gmachu szukali tu papieru toaletowego. Znajdowali pergamin, płótno, skuwki. Wzięliśmy, ile się dało. Ze stosem książek na rękach wyruszyliśmy na ulicę. Nikt nas nie zaczepił”. – Bystrzycki, Przemysław (1994). *Wiatr Kuszmu-runu*. W: Wiatr, Stanisław Józef; Wiatr, Przemysław red. (1994). *Przemysł w oczach pisarzy*. Londyn: Oficyna Poetów i Malarzy, s. 212.

⁵⁰ Jastrzębski, Michał (1977), s. 9-10.

⁵¹ Smółka, Jan (1999). *Przemysł pod sowiecką okupacją. Wspomnienia z lat 1939-1941*. Przemysł: Wydaw. TPN, s. 75-76.

chownego ob. łac. i 20 tys. tomów Bibliotece Kapituły”⁵². Dane liczbowe są tu wyolbrzymione, bo przecież część uległa zniszczeniu już w budynku seminarium i kapituły. Trudno też pogodzić się z faktem nazwania „depozytem” rozproszenia i niszczenia zbiorów. Jednak ówczesna sytuacja nie pozwalała na napisanie prawdy. Z około 40 000 pozycji bibliotecznych przed wojną zachowała się ¼ zbiorów, zabrudzona i pomieszana z innymi⁵³.

Organizowanie biblioteki od podstaw po II wojnie światowej

Po zakończeniu wojny, rektor seminarium, ks. Michał Jastrzębski, wśród innych obowiązków, zatroszczył się o zniszczoną bibliotekę. Zwrócił się z prośbą do księży z diecezji o ofiarowanie dla niej swych zbiorów⁵⁴. Księża w miarę możliwości odpowiedzieli na ten apel. O potrzebach przemyskiego seminarium dowiadywali się też księża z innych diecezji (wrocławska, szczecińska) i przysyłali choć po kilka książek, ks. Wincenty Urban z Wrocławia aż 6 paczek. Bibliotekę wzbogaciły dary z Polskiego Seminarium Duchownego w Paryżu oraz Episkopatu Francji. Jednocześnie w czasie wakacji 1946 roku klerycy przewozili książki biblioteczne z szopy na Władyczu do budynku seminarium, składając je tymczasowo w pomieszczeniu dawnej biblioteki, czyli w sali nad kaplicą. Na książkach znać było ślady zniszczeń spowodowanych przez odłamki pocisków i wilgoć⁵⁵.

Od roku 1952 ks. Julian Ataman jako dyrektor biblioteki z pomocą kleryków zbierał te rozproszone i ofiarowane książki, by od nowa organizować bibliotekę w pomieszczeniach na I piętrze. Zajął się uporządkowaniem zbioru, osobiście rozpoczął prowadzenie pierwszego inwentarza i przy pomocy kleryków skatalogował ok. 12 000 woluminów. W tym czasie ułożono też część czasopism⁵⁶. Ks. Ataman starał się o dalsze powiększanie zbioru przez zakupy, wymianę

⁵² Felczyński, Z. (1979). Kronika Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W: Olszak, Julian red. nauk. (1979). *Siedemdziesiąt lat Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemysłu 1909-1979*. Przemysł, s. 191.

⁵³ Śliwa, Tadeusz (1989/1990), s. 315.

⁵⁴ *Kronika Diecezji Przemyskiej* (1947) z. 5-6, s. 86.

⁵⁵ Relacja ks. Stanisława Zygarowicza ; por. Felczyński, Z. (1979), s. 189.

⁵⁶ Ibidem.

i przyjmowane darowizny⁵⁷. Także jego księgozbiór stał się własnością biblioteki. Poza trudnościami materialnymi, brakiem stałych pracowników, normalne funkcjonowanie biblioteki utrudniały kontrole władz państwowych. Taka kontrola miała miejsce 23. 08. 1960 r. Zatrzymano wtedy 46 egzemplarzy książek i czasopism⁵⁸. W 2003 roku poprzez organizację FIDES wróciła do Biblioteki część tych pozycji (siedem z sygnaturami i dwie ze zbiorów nie skatalogowanych).

Ks. Ataman był dyrektorem biblioteki seminarium do 1962 r, po nim przejął tę funkcję ks. Stanisław Zarych⁵⁹. W latach 1966-1969 opiekował się biblioteką ks. Tadeusz Śliwa, później ks. Bronisław Żołnierczyk. Po objęciu funkcji Rektora przez ks. Stanisława Potockiego w 1972 r., dyrektorem biblioteki został powtórnie ks. Tadeusz Śliwa i był nim do 1980 r. W roku 1970 na prośbę władz seminaryjnych stała pracę w bibliotece podjęły siostry ze zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi, które od 1946 r. pracowały w innych działach seminarium. Pierwsza siostra, s. Maria Kulig, przepracowała 10 lat, obsługując czytelnię i spełniając inne pomocnicze prace. Po niej do chwili obecnej, w bibliotece zaangażowanych było kolejno osiem sióstr: s. Zofia Kuczaj (1981-1982), s. Grażyna Kula (1982-1985), s. Maria Lasak (1985-1987), s. Wanda Mikicka (1987-1989), s. Barbara Madej (1989-1990), s. Elżbieta Ślęmp (1990-1992), s. Anna Watras (1992-1994), s. Cecylia Święcicka (1994-1997), s. Elżbieta Ślęmp(1997-)⁶⁰.

W latach siedemdziesiątych, za dyrektorstwa ks. Śliwy wyodrębniono w księgozbiórze dział „beletrystyka”. Podstawę dały książki przekazane po śmierci ks. Opalińskiego proboszcza w Jarosławiu. Następnie uzupełniano go ze spadków po zmarłych kapła-

⁵⁷ Stasiowski, M. (1994). *Ks. Julian Ataman (1906-1989)*. Lublin [maszynopis BSDPrz], s. 175.

⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ RDP 1966, s. 22.

⁶⁰ Zygarewicz, Stanisław (1999). Pięćdziesięciolecie ofiarnej służby Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi w Wyższym Seminarium Duchownym w Przemyślu (1946-1996). W: Wołczański, Józef red. (1999). *Kościół na drogach historii : księga jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Doktorowi Tadeuszowi Śliwie*. Lwów; Kraków: Wydaw. Bł. Jakuba Strzemie Archidiecezji Lwowskiej Ob. Łac. Oddział, 1999, s. 385-387.

nach i w drodze zakupów⁶¹. Pod koniec lat osiemdziesiątych (dyrektor ks. Adam Szal) włączono go do całości zbiorów. Dział ten liczy ponad 2 tys. pozycji i zajmuje kolejne regały.

Jak podaje sprawozdanie z roku 1975, oprócz głównego magazynu książek działała czytelnia czasopism. Klerycy mogli tu korzystać z księgozbioru podręcznego i czasopism (63 czasopisma polskie i 6 zagranicznych), a także uczyć się w godzinach przeznaczonych na studium, bo w salach mieszkalnych było zbyt ciasno. Jednocześnie w bibliotece diecezjalnej mieszczącej się nad nawą kościoła pw. Najświętszego Serca Jezusowego klerycy mieli wówczas do dyspozycji ok. 10 000 książek. Wykorzystywano także możliwość wymiany międzybibliotecznej z Biblioteką Główną KUL, Biblioteką Narodową, Biblioteką Jagiellońską oraz z bibliotekami seminaryjnymi⁶².

W tym czasie bibliotekę ubogaciły cenne dary. Wspomnieć należy o księgozbiorze ks. prof. Tomaszewskiego, ks. Piotra Federkiewicza, ks. Władysława Wyderki, p. Roźniatowskiej i wielu innych. Otwarto wtedy pracownię introligatorską, którą obsługiwali najpierw sami alumni, później zatrudniono introligatora pana Ludwika Kuliga. Ks. dyrektor Tadeusz Śliwa postarał się o pomoc fachowego pracownika do opracowania zbiorów i zatrudnił w formie „umowy o dzieło” Marię Równicką, pracownicę Miejskiej Biblioteki Publicznej. Pani Maria przez ponad dwadzieścia lat wspomagała katalogowanie biblioteki seminaryjnej, a po połączeniu jej z biblioteką diecezjalną dokończyła katalogowanie oraz sporządziła prawie cały inwentarz tej ostatniej.

Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego od roku 1980

W roku 1980 dyrektorem biblioteki seminaryjnej połączonej z diecezjalną został ks. Henryk Borch. Przygotowano magazyn biblioteczny i czytelnię, która przez pierwsze lata pełniła funkcję auli i zastępco kaplicy. Z pomocą alumnów przeniesiono zbiory biblioteczne z sal przy Rektoracie do nowego aktualnego magazynu. Przeniesiono też dawną bibliotekę diecezjalną. Zajmuje ona odrębne

⁶¹ Potocki, Stanisław (1974). Sprawozdanie z działalności Seminarium Duchownego w Przemyślu w roku 1972/73. *Kronika Diecezji Przemyskiej* 40, z. 4, s. 90.

⁶² Potocki, Stanisław (1975). Sprawozdanie z działalności Seminarium Duchownego w Przemyślu w roku 1974/75. *Kronika Diecezji Przemyskiej* 41, z. 5-6, s. 127.

miejsce w magazynie, posiada swoją pieczętą i odmienną sygnaturę. Znajdują się w niej cenne dzieła, zwłaszcza z historii, których brak jest w bibliotece seminaryjnej (spuścizna ks. Kwolka). Z czasem wyłączono z niej starodruki, które obecnie znajdują się w osobnym pomieszczeniu razem ze starodrukami biblioteki seminaryjnej.

W latach 1986-1988 dyrektorem biblioteki był ks. Jerzy Kurcek, po nim funkcję tę przejął ks. Adam Szal i był nim do r. 1996. Przed nowym dyrektorem stało wiele zadań. Pierwszym z nich było zorganizowanie zakładów naukowych. W roku 1988 oddano bowiem do użytku nowy gmach dydaktyczny, „Instytut Teologiczny”, gdzie obok sal wykładowych znalazły pomieszczenia zakłady naukowe, gromadzące literaturę z poszczególnych przedmiotów. Podstawę ich zaistnienia stanowiły książki przekazane przez Arcybiskupa Ignacego Tokarczuka, w ilości ok. 14 000. Doszły do nich dzieła przeniesione z dawnej pracowni naukowej uzupełnione o dublety biblioteki. Pracą nad ułożeniem zbiorów i ich oznakowaniem zajął się ks. dyrektor Adam Szal wraz z alumnami, natomiast do katalogowania poproszono pracownice Miejskiej Biblioteki Publicznej. Po kilku latach zbiory zakładów naukowych były w większości skatalogowane. Zakłady służą alumnom i prowadzącym seminaria naukowe. Bieżących uzupełnień dokonują w nich sami alumni (każdego roku inni).

Kolejne zadanie, którego podjął się ks. dyrektor Szal to uporządkowanie zbiorów wcześniej odłożonych z powodu swej niekompletności. Trzeba też było zajrzeć do dodatkowych pomieszczeń w piwnicach, zwanych „katakumbami” i podjąć się żmudnej pracy ich uporządkowania. Od czasów wojny gromadzono tam pozycje nie opracowane oraz dublety. Pracę tę kontynuował następny dyrektor, ks. Kazimierz Bełch (1996-2002). W „katakumbach” urządzono wówczas magazyn dubletów, starych podręczników oraz rzadko używanych czasopism polskich i zagranicznych. Ks. dyrektor Bełch postarał się o zatrudnienie stałych pracowników: Teresy Lorenz (1996-2000), Alicji Małek (od 1998) i Anny Bardzińskiej (od 2000) do opracowania zbiorów oraz introligatora Edwarda Bienia (od 1997) do naprawy zniszczonych książek i oprawy czasopism.

W magazynie głównym i czytelni w ciągu kolejnych lat prowadzono bieżące prace, z tym, że z czasem tradycyjne katalogowanie zastąpiono katalogowaniem komputerowym. Wiąże się to z wej-

ściem w 1991 r. naszej biblioteki do federacji Bibliotek Kościelnych FIDES. Ks. Adam Szal, jako dyrektor biblioteki był obecny na pierwszym Walnym Zgromadzeniu FIDES, tak więc nasza biblioteka ma status członka założyciela. W ramach federacji podjęto prace nad zastosowaniem do kościelnych bibliotek programu komputerowego MAK. W 1994 r. rozpoczęto katalogowanie w tym systemie. Równoległe z komputerowym opracowaniem książek, podjęto się opracowania zbioru prac magisterskich, starodruków, czasopism i artykułów. System MAK jest wykorzystywany również do ewidencji czytelników i wypożyczeń.

W przeszłości funkcja bibliotekarza ograniczała się do strzeżenia powierzonego mienia i udostępniania go zainteresowanym. Obecnie funkcję tę poszerza potrzeba udzielania informacji o zbiorach i zawartej w nich treści, także za pomocą nowoczesnych technik informacyjnych. Telefon, czy Internet stają się często drogą, przez którą udziela się skróconych informacji.

Do dyspozycji naszych czytelników posiadamy w tym momencie dwa komputery, w których mogą oni przeglądać nasze dane, jak również dane z Biblioteki Narodowej, oraz katalogi Bibliotek kościelnych zrzeszonych w federacji FIDES. Na życzenie czytelnika możemy przygotować wydruk danych bibliograficznych na interesujący go temat. Czytelnicy mają też możliwość kserowania potrzebnych materiałów. Odrębną dziedziną upowszechniania zbiorów i zawartego w nich bogactwa są wystawy biblioteczne. Najczęściej urząda się dwie – trzy wystawy w ciągu roku.

Księgozbiór biblioteki

Na zbiory naszej biblioteki składają się książki w magazynie głównym – 79 100, w dawnej bibliotece diecezjalnej - 13 500. Uzupełnieniem jest księgozbiór podręczny czytelników – 800 oraz księgozbiór zakładów naukowych ok. 20 700. Razem ok. 115 000 pozycji. Jako świadectwo minionych czasów istnieje zbiór ok. 5 000 starodruków. Prenumerujemy ponad to 75 tytułów czasopism (w tym 5 zagranicznych), ok. 60 otrzymujemy w ramach wymiany międzybibliotecznej. Jest też liczna grupa periodyków otrzymywanych nieregularnie, ale także wzbogacających nasze zasoby. Komputeryzacja biblioteki stała się wymogiem chwili. Pełne opisy komputerowe posiada 26 000 z liczącego ok. 115 000 pozycji księgozbioru.

W komputer wpisane są czasopisma polskojęzyczne. Robimy na bieżąco bibliografię zawartości „Premisla Christiana” i „Niedzieli Przemyskiej”.

Księgozbiór biblioteki jest z pewnością unikatowy w skali regionu. Zawiera w sobie liczne dzieła niedostępne w innych miejscowych placówkach. Powodem tego jest z jednej strony specyfika biblioteki i właściwy jej kierunek gromadzenia zbiorów. Krótką charakterystykę zbioru wypada rozpocząć od ksiąg najstarszych od XV do XVIII w. Starodruków (wraz z 22 inkunabułami) jest ok. 5 000 dzieł. W ciągu ostatnich lat zostały one uporządkowane i w większości opracowane. Nie ma może wśród nich szczególnych „białych kruków”, jednak pozostają świadectwem kultury czytelniczej środowiska, szerokich zainteresowań i rozległych, także zagranicznych kontaktów. Są to zbiory ocalałe z przedwojennej seminaryjnej biblioteki, zbiory dawnej biblioteki diecezjalnej, zbiory pochodzące z parafii i od księży⁶³, a także pojedyncze egzemplarze z różnych bibliotek klasztornych, które wśród zawirowań historii tu znalazły schronienie. Około kilkaset z nich wymaga konserwacji, wiele jest uszkodzonych, bez stron tytułowych lub okładek, co jest świadectwem biegu historii i niszczącego działania człowieka.

Dział rękopisów (kilkadziesiąt) nie jest jeszcze opracowany. Zawiera: traktaty z zakresu teologii, prawa kanonicznego, retoryki, teksty modlitw, zapiski z podróży oraz inne, przeważnie niewiadomego pochodzenia.

Osobliwością biblioteki jest zespół ksiązek (1 200) składających się z woluminów w języku hebrajskim i w języku jidisz. Około ¼ tego zespołu stanowi dział biblistyki składający się z tekstów Pisma św., komentarzy i pism poświęconych Talmudowi. Pewną grupę zespołu stanowią dzieła z filozofii hebrajskiej. Pozostałą część stanowią dzieła z literatury pięknej w tych języku hebrajskim i w języku jidisz oraz tłumaczenia z literatur obcych, w tym i polskiej na języki obce. Książki te były drukowane przeważnie w Polsce, głównie w Warszawie i Wilnie, ale i w Przemyślu. Obok nich niewielką grupę stanowią dzieła z zakresu filologii i patrystyki orientalnej. Książki tego zespołu w przeważającej części pochodzą ze zbioru ks.

⁶³ Zachowała się tu niewielka część opisywanych wcześniej księgozbiorów ks. Łękawskiego i ks. Leszczyńskiego.

Jana Stawarczyka (1887-1944), kapłana diecezji przemyskiej, który był profesorem uniwersytetu warszawskiego i cenzorem ksiąg wydawniczych w języku hebrajskim, i w języku jidisz⁶⁴.

Czytelnicy znajdują w naszej bibliotece potrzebne sobie dzieła, zwłaszcza z dziedziny filozofii, teologii, pedagogiki, psychologii, historii Kościoła, literatury, historii regionu, czy poszczególnych parafii. Na ich bazie powstało wiele prac doktorskich, magisterskich i dyplomowych. Staramy się powiększać zasób naszej księżnicy poprzez zakupy i przyjmowanie darów, najczęściej od księży. W ostatnim okresie czasu cennym nabytkiem z dziedziny historii był dar Profesora Jerzego Węgierskiego (ok. 700 wol.). Biblioteka otrzymuje też część spuścizny po zmarłych biskupach i kapłanach. Prowadzona wymiana z innymi bibliotekami jest cennym źródłem uzupełniania zbiorów.

Biblioteka nie tylko odbiera dary, ale także dzieli się swymi zbiorami. Znaczny księgozbiór został przekazany tworzącym się bibliotekom seminarijnym w Rzeszowie, w Petersburgu, w Gródku na Ukrainie, na Białorusi oraz bibliotece Bazylianów w Przemyślu. Ofiarujemy książki do domów rekolekcyjnych, do bibliotek parafialnych oraz do bibliotek szpitali (Przemyśl, Brzozów). Przy różnych okazjach przekazujemy też periodyki i inne pozycje do przemyskich bibliotek i instytucji.

Czytelnicy

Biblioteka to nie tylko książki, ale też człowiek, zarówno ten pracujący w niej, jak i ten korzystający ze jej zbiorów. Jego potrzeby i zainteresowania w jakiś sposób wpływają na kierunek gromadzenia zbiorów biblioteki i sposób jej funkcjonowania. Przez całe lata biblioteka seminarium była biblioteką wewnętrzną, służącą kapłanom i alumnom przygotowującym się do kapłaństwa, w wyjątkowych wypadkach osobom z zewnątrz. W ciągu ostatnich lat znacząco nasiliła się częstotliwość korzystania z naszej biblioteki przez ludzi świeckich z Przemyśla i dalekiej okolicy.

Jeżeli chodzi o uczelnie, to najwięcej osób przychodzi do nas z Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Przemyślu, Państwo-

⁶⁴ Śliwa, Tadeusz (1977). *Sprawozdanie z działalności biblioteki 1976/1977*. (maszynopis; Archiwum BSDPrz).

wej Wyższej Szkoły Zawodowej w Jarosławiu, z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Rzeszowskiego, Wyższej Szkoły Administracji i Zarządzania w Przemysłu, Uniwersytetu Jagiellońskiego, „Ignatianum” z Krakowa i innych.

Spora grupa dorosłych czytelników nie jest bezpośrednio związana z żadną uczelnią, ale chce poszerzyć swoje kwalifikacje zawodowe. Największa grupa zawodowa to nauczyciele, katecheci, pielęgniarki oraz pracownicy różnych instytucji przemyskich, jak: Urząd Miasta, Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej, Biblioteka Miejska, Instytut Południowo-Wschodni, Szpitale, Więzienie, Policja, Jednostka Wojskowa, Ośrodki opiekuńcze.

Przemysł jako miasto leżące na styku różnych kultur, wyznań i narodowości ma możliwość łączyć i zbliżać, odnajdywać w różnorodności wielkie bogactwo. Biblioteka naszego Seminarium Duchownego ma tu swój udział. Razem z alumnami studiuje już od lat zakonnicy wschodniego obrządku, Bazylianie pochodzący z Ukrainy. Mają oni możliwość uzyskać w Wyższym Seminarium Duchownym dyplom magistra teologii, a przede wszystkim zdobyć przygotowanie do podjęcia pracy duszpasterskiej. Korzystają w czasie studiów z zasobów biblioteki, otrzymują potrzebne informacje, korzystają też z pomocy w sprowadzaniu potrzebnych książek. Niektóre z nich trafiają potem na Ukrainę.

Warto również nadmienić, że pojawiają się osoby, które przychodzą do naszej biblioteki jedynie z potrzeby pogłębienia wiary i życia duchowego. Są wśród nich zarówno emeryci, jak i osoby w wieku szkoły średniej. Dla obsługi czytelników z zewnątrz biblioteka otwiera swe podwoje przez trzy dni w tygodniu, na ograniczoną liczbę godzin, nie kolidującą z zajęciami kleryków. Biblioteka nie dysponuje osobnym wejściem, dlatego korzystający z niej muszą przejść przez seminaryjne korytarze, co jest pewnym utrudnieniem zarówno dla korzystających, jak i pracujących.

Perspektywy

Nasze plany na przyszłość to stałe powiększanie i porządkowanie zbiorów, ich fachowe opracowanie oraz w miarę możliwości odpowiadanie na bieżące potrzeby środowiska. Z opracowaniem łączy się dalsza praca nad komputeryzacją biblioteki, ciągle istnieją możliwości podwyższania standardów, stosowania nowszych programów.

Porządkowanie zbiorów to żmudna, codzienna praca biblioteki, która przyjmuje dary, w której istnieją resztki zbiorów o mniejszej wartości, przez lata całe czekające na uporządkowanie i ewentualne opracowanie. Naszą troską są zwłaszcza najstarsze zbiory wymagające konserwacji i fachowej ochrony.

Wyzwaniem dnia codziennego są potrzeby naszych czytelników, w pierwszym rzędzie ks. Profesorów, alumnów, księży z diecezji, ale też całej grupy ludzi świeckich. W miarę możliwości uczestniczymy w aktualnych wydarzeniach, jak choćby przez urządzenie okolicznościowych wystaw.

W ciągu kilku następnych lat konieczne będzie powiększenie i reorganizacja pomieszczeń magazynowych. Już obecnie jest problem z ułożeniem narastających czasopism w czytelni. Pomimo wchodzących nowych źródeł dostępu do informacji, mamy nadzieję, że biblioteka pozostanie dalej miejscem pozyskiwania materiałów do nauki i pracy dla następnych pokoleń, skarbnicą wiedzy, świadectwem kultury regionu oraz pomnikiem tych, którzy odeszli, a swoje książki zostawili jako dar dla tej księżnicy.

Warunki pracy w bibliotece oraz jej metody ogromnie się zmieniły. Poszerzył się krąg odbiorców. Ciągłe jednak trzeba starać się o właściwy dobór księgozbioru i o jego ochronę. Nadal jest potrzebne pochylenie się nad każdym egzemplarzem, aby go odpowiednio opracować, ułatwiając w ten sposób potencjalnemu czytelnikowi w sposób możliwie najprostszy dotarcie do potrzebnej informacji.

ROCZNE SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEKI SEMINARIUM DUCHOWNEGO W PRZEMYŚLU

Sprawozdanie niniejsze obejmuje okres od **23 września 2004 r. do 30 września 2005 r.** W roku sprawozdawczym Biblioteka spełniała swoją funkcję gromadzenia i udostępniania zbiorów, służąc różnorodną pomocą w intelektualnej i duchowej formacji alumnów. W odpowiedzi na zapotrzebowanie środowiska, świadczyła swe usługi także osobom spoza seminarium: kapłanom, osobom zakonnym i świeckim.

Zasób Biblioteki powiększa się stale poprzez zakupy i dary. W ostatnim roku zakupiono **320** książek. Na ten cel wydano **9 043** PLN. Skorzystano też z funduszy własnych, uzyskanych z kiermaszu dubletów oraz opłat za „*karty Czytelnika*”. Zakupiono w ten sposób **80** książek na kwotę **1 500** PLN.

Z kolei od osób duchownych i instytucji diecezjalnych pochodzi ok. **3 200** vol. książek oraz liczne czasopisma. Wśród ofiarodawców należy wymienić – jak co roku – **ks. abpa Józefa Michalika i Kurię Archidiecezjalną**, przekazującą systematycznie roczniki i kroniki innych diecezji oraz czasopisma. Spośród innych ofiarodawców trzeba wymienić ks. dziekana z Radymna, ks. Kazimierza Golenię, który przekazał **300** książek.

Szczególnym nabytkiem są zbiory pozostawione przez zmarłych ubiegłej jesieni księży biskupów: **ks. bpa Stefana Moskwę (1 500** książek) i **ks. bpa Bolesława Taborskiego (460** książek). Zgodnie z ustaleniami Biblioteka WSD przejęła jedynie część ich księgozbiorów, pozostałą część pozostawiając innym instytucjom diecezjalnym. Książki zostały specjalnie oznakowane i ułożone w magazynie bibliotecznym. Stanowią swoistą pamiątkę po tak bardzo związanych

z seminarium biskupach. Podobnie stało się z niezbyt wielkim księgozbiorem **ks. Profesora Stanisława Potockiego (250** książek). Wśród jego książek na uwagę zasługują mocno zaczytane i zaopatrzone w odręczne notatki egzemplarze Pisma św. W czasie wakacji do biblioteki włączono część zbiorów zmarłego proboszcza z Dębna, **ks. Tadeusza Potoczego**. Zbiór ten liczy **560** pozycji, wyróżniają się w nim pięknie wydane dzieła z dziedziny filozofii i literatury pięknej.

Część darów po selekcji jest przekazywana alumnom na kiermasz książek. Pewna ilość książek pozostaje do dyspozycji dla proszących o zbiory do innych bibliotek. W ostatnim czasie przekazano książki do biblioteki szpitalnej w Sanoku oraz parafialnej w Iwoniczu Zdroju.

Biblioteka prenumeruje **78** tytułów czasopism polskich i pięć zagranicznych. Na prenumeratę wydano w roku sprawozdawczym **6 250 PLN**. Biblioteka otrzymuje w ramach wymiany **60** periodyków.

Katalogowaniem obejmuje się nowo zakupione książki oraz część pozycji otrzymanych w darze, jednocześnie w miarę możliwości wprowadza się w komputer wcześniej opracowane pozycje. Ogółem skatalogowano komputerowo **6 190** książek i **457** druków muzycznych. Zinventaryzowano **4 320** pozycje. Równocześnie wprowadzano do użytku bieżące czasopisma. W trakcie komputerowego opracowania są czasopisma zagraniczne. Biblioteka opracowała też dwie bazy bibliograficzne. Jest to zawartość „*Premislia Christiana*”, która liczy **214** opisów oraz zawartość „*Niedzieli Przemyskiej*” z lat 1994-200 licząca **8 300** opisów. Bazy te umożliwiają wyszukiwanie według następujących indeksów: autor, tytuł, słowo w tytule, temat, cykl, rok. Pracownica Biblioteki, s. Elżbieta Ślemp opracowała historię Biblioteki, natomiast p. Anna Bardzińska uporządkowała i przygotowała do druku wykaz prac magisterskich obronionych przez przemyskich alumnów w latach 1972-2004. Obie zajęły się też składem i przygotowaniem do druku ostatniego, XI tomu „*Premislia Christiana*”. Uporządkowano i spisano spuściznę archiwalną po ks. Józefie Sroce. Wykaz teczek i innych materiałów związanych z naukową działalnością zmarłego Profesora liczy 100 pozycji.

Stan liczbowy pozycji książkowych przedstawia się następująco:

- księgozbiór główny Biblioteki Seminarium Duchownego **78 420**

- | | |
|--|---------------|
| – księgozbiór Biblioteki Diecezjalnej | 13 461 |
| – księgozbiór zakładów naukowych | 20 035 |
| – księgozbiór skatalogowanych starodruków (opisów) | 6 500 |
| – księgozbiór podręczny czytelnicy czasopism | 830 |

Toteż suma pozycji bibliotecznych pozostających do dyspozycji alumnów i wszystkich korzystających Czytelników wynosi ok. **119 250** pozycji.

Liczba wypożyczeń z magazynu głównego Biblioteki wyniosła **6 500**. Z Biblioteki skorzystało ok. 680 osób, w tym 60 księży, 20 sióstr zakonnych i 420 osób świeckich, głównie studentów, katechetów i nauczycieli. Obok wypożyczania książek korzystano z zasobów czytelnicy i potrzebnych informacji bibliograficznych, a alumni, bracia Bazylianie i księża profesorowie także z bibliotek zakładów naukowych.

W pracującej dla potrzeb Biblioteki i Seminarium, pracowni introligatorskiej oprawiano roczniki czasopism oraz poprawiano zniszczone książki. W ramach Biblioteki działała także pracownia kserograficzna i priport. W ciągu roku sprawozdawczego wykonywano darmowe odbitki zarówno dla potrzeb Seminarium i Rektoratu. Natomiast odpłatnie dla Profesorów, alumnów i osób z zewnątrz.

W minionym roku Biblioteka przygotowała trzy wystawy: pierwszą poświęcono pamięci zmarłych Biskupów i Kapłanów związanych z seminarium. Ponieważ miała ona miejsce w czasie adwentu, jej tytuł brzmiał: *O Mądrości, która wyszła z ust Najwyższego... przyjdź i naucz nas dróg roztropności*. Po śmierci Papieża Jana Pawła II, w wystawie Jemu poświęconej ukazano główne wątki tego niezwyklego pontyfikatu. Kolejną wystawę przygotowano w związku z beatyfikacją kapłanów, którzy wyszli z naszego seminarium: ks. Bronisława Markiewicza i ks. Władysława Findysza.

Jak co roku przedstawicielka Biblioteki uczestniczyła w walnym zebraniu Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES, a dodatkowo w październiku ub. roku s. Elżbieta wzięła udział w sympozjum zorganizowanym przez Księży Zmartwychwstańców w Krakowie nt. „*Bibliofilia consecrata*” (od rękopisów do internetu).

W okresie sprawozdawczym kontynuowały pracę w Bibliotece: s. Elżbieta Ślemp RM, p. Alicja Małek i p. Anna Bardzińska, a w pracowni introligatorskiej p. Edward Bień. Nadto na pół etatu, w Czytelnicy czasopism pracowała p. Teresa Skrętkowska. Wiele pracy

w działalność biblioteki, zakładów naukowych i czytelni czasopism włożyli także alumni WSD. Wszystkim pracownikom, pomocnikom i ofiarodawcom na rzecz Biblioteki składa ona wraz ze społecznością seminaryjną serdeczne podziękowanie staropolskim **"Bóg zapłać!"**.

Przemyśl, 30.09.2005 r.